

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Факультет права та міжнародних відносин
Юридична клініка «Астрєя»

ПРАВА ЛЮДИНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗБУДОВИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

ДО ТИЖНЯ ПРАВА І ДНЯ ЗАГАЛЬНОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ

Збірник наукових праць за матеріалами круглого столу

11 грудня 2020 року

УДК 342.7(08)

П68

Рекомендовано до друку Вченою радою
Факультету права та міжнародних відносин
Київського університету імені Бориса Грінченка
(протокол № 2 від 23.03.2021 р.)

Редакційна колегія:

І.А. Грицяк, доктор наук з державного управління, професор;
С.В. Бобровник, доктор юридичних наук, професор;
С.О. Мосьондз, доктор юридичних наук, професор;
А.Ю. Нашинець-Наумова, доктор юридичних наук, професор;
Т.О. Дідич, доктор юридичних наук, професор;
А.П. Чернега, кандидат юридичних наук, доцент.

Права людини в сучасних умовах розбудови громадянського суспільства в Україні: До тижня права і дня Загальної декларації прав людини : зб. наук. праць за матер. круглого столу, Київ, 11 грудня 2020 р. / редкол.: І.А. Грицяк, С.В. Бобровник, С.О. Мосьондз, А.Ю. Нашинець-Наумова, Т.О. Дідич, А.П. Чернега. — К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. — 308 с.

УДК 342.7(08)

© Автори статей, 2021

© Київський університет імені Бориса Грінченка, 2021

ЗМІСТ

Грицяк І.А. УКРАЇНА В ЄВРОПЕЙСЬКІЙ ПОЛІТИЦІ СУСІДСТВА	10
Нашинець-Наумова А.Ю. КІБЕРБЕЗПЕКА В УКРАЇНІ. ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПИТАННЯ	15
Бобровник С.В. ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ СТУДЕНТСТВА В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ	19
Дідич Т.О. КОНЦЕПЦІЯ РОЗВИТКУ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ПРАВАЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	25
Осядла М.В. ПОЛІТИЧНА ЦІННІСТЬ ПРАВА: ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ	30
Мосьондз С.Д. ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ	35
Паламарчук І.В. ПУБЛІЧНЕ ПРАВОНАСТУПНИЦТВО У СФЕРІ ТРУДОВИХ ПРАВОВІДНОСИН	38
Котенко М.В. ПРАВОВА ЕКСПЕРТИЗА ЗАКОНОДАВЧИХ АКТІВ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА ЛЮДИНИ НА СВОБОДУ ТВОРЧОСТІ	43
Баклан О.В. ДО ПИТАННЯ ДЕРЖАВНОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	48
Буличева Н.А., Буличев А.О. ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ОДЕРЖАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ КАРАНТИНУ	51

Буличева Н.А.,

доцент кафедри публічного
та приватного права
Факультету права та міжнародних відносин
Київського університету імені Бориса Грінченка,
к. ю. н., доцент;

Буличев А.О.,

начальник 1-го відділу
науково-дослідної лабораторії проблем
правового та організаційного забезпечення
діяльності Міністерства
Державного науково-дослідного інституту
МВС України,
к. ю. н.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ОДЕРЖАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ КАРАНТИНУ

Минуло от уже понад пів року від того часу, як надійшли перші повідомлення про зараження SARS-CoV-2. В середині січня 2020 р. Китай уперше офіційно визнав поширення в м. Ухань нового коронавірусу SARS-CoV-2, раніше відомого як 2019-nCoV, що належить до великої групи коронавірусів, який викликає захворювання COVID-19. На той час, коли Китай офіційно визнав поширення нового коронавірусу, судячи з усього, минуло вже кілька тижнів від моменту першої передачі цього збудника від тварини до людини. Джерело походження цього вірусу досі односторонньо не встановлено. Найбільш імовірною версією є такий інфекційний ланцюг: коронавірус спочатку перескочив від кажана до проміжного господаря, яким міг бути, наприклад, енот, а вже потім до людини. Так розпочалася пандемія, яка триває досі [2].

Станом на осінь 2020 р. кількість випадків інфікування COVID-19 у світі перевищила 53,3 мільйона, свідчать дані американського Університету Джонса Гопкінса. Померли понад 1,3 мільйона людей, одужали понад 34 мільйона. В Україні станом на кінець листопада

поточного року виявили коронавірус у понад 660 тисяч людей, від COVID-19 померли більше 11 400 осіб, одужали 307,7 тисячі. У більшості пацієнтів перебіг хвороби легкий або середньої важкості, із симптомами, схожими на симптоми застуди й грипу, зокрема: високою температурою, головним болем і кашлем. Водночас у великій кількості хворих різного віку виникає «ковідна пневмонія», що може стати смертельною.

На жаль, сьогодні вже очевидно, що COVID-19 з нами надовго, і люди мають унікальну здатність пристосовуватися, щоб навчитися жити із цією небезпечною хворобою. Маски, соціальна дистанція, тести і раннє звернення до лікаря — із послабленням карантину це найдоступніші інструменти боротьби. У багатьох державах вони офіційно діятимуть, доки не з'явиться вакцина чи ефективне лікування від небезпечного захворювання. На думку професора Гіскокса, певний рівень соціального дистанціювання збережеться наступного року навіть після появи вакцини, але він буде менш суворим. Вчений також вважає, що людям із груп ризику доведеться вживати додаткових заходів обережності через невизначеність щодо того, який саме рівень захисту зможе надати вакцина. Але він попереджає, що для повернення до звичного життя знадобиться вакцина, яка зупиняє як зараження вірусом, так і його поширення. Для цього, за його словами, може знадобитися 5 років [2].

Пандемія гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, стала тим фактором, який змусив весь світ переосмислити своє буття, переглянути не лише свої прогнози розвитку, свою короткострокову економічну та соціальну політику, але й усвідомити, що розпочинається новий трансформаційний етап, на якому необхідно змінити підходи до формування пріоритетів на довгостроковий період.

В Україні активна фаза пандемії COVID-19 розпочалася 25 березня 2020 року. Визнаючи найбільшою соціальною цінністю людське життя, Уряд в першу чергу вжив низку швидких заходів, спрямованих на стримування розповсюдження вірусу, збільшення обсягів тестування, підготовку медичної системи до ефективного реагування на зростання кількості інфікованих. З перших днів боротьби з пандемією COVID-19 у рамках заходів, спрямованих на протидію її поширенню, в законодавчому полі було прийнято низку спеціальних нормативно-правових актів.

Окрім означених ініціатив у правовому полі спостерігалася також робота фахівців-юристів, спрямована на охорону та захист прав і свобод людини в умовах пандемії COVID-19. Зокрема, в Україні й світі набули широкого обговорення питання впливу та наслідків пандемії на дотримання прав людини.

Так, у Раді Європи та Євросоюзі висловили занепокоєння політикою деяких національних урядів, які намагаються використати пандемію коронавірусу як привід для посилення своїх режимів, обмеження демократії та посягання на верховенство права. Як приклад, у резолюції комітету ПАРЄ із соціальних питань, здоров'я і сталого розвитку від 27 березня 2020 р. під назвою «COVID-19 — ефективна відповідь із забезпеченням прав людини» негативно відмічається передача уряду практично необмежених повноважень щодо дій в умовах надзвичайної ситуації в Угорщині, фактична заборона вживати слово «коронавірус» авторитарного керівництва Туркменістану, замовчування про випадки зараження коронавірусом Північної Кореї, Південного Судану, Таджикистану. На ці випадки відреагували 14 країн Євросоюзу. У спільній заяві Бельгія, Данія, Фінляндія, Франція, Німеччина, Греція, Ірландія, Італія, Латвія, Люксембург, Нідерланди, Португалія, Іспанія та Швеція наголосили, що за умов, коли держави — члени ЄС змушені запроваджувати надзвичайні заходи для захисту громадян, не можна допускати порушення засад демократії та верховенства права. У документі також наголошується на принципах, яких мають дотримуватися європейські демократії: надзвичайні заходи повинні бути необхідними, відповідними та обмеженими часом. Їх потрібно регулярно переглядати та дотримуватися міжнародних зобов'язань [5].

Поряд з проблемами захисту мігрантів, біженців, дітей, осіб похилого віку та інших незахищених категорій громадян також виникли питання забезпечення реалізації прав та інтересів кожного громадянина в умовах пандемії COVID-19, які залежать безпосередньо від виконання державою своїх функцій. Наприклад, директор Amnesty International в Іспанії Естебан Бельтран на початку пандемії наголосив: «Ми знаємо, що наразі опинились в екстраординарній ситуації, що вимагає відповідних дій. Ми визнаємо та вітаємо зусилля різних груп, особливо всього медичного персоналу, які докладаються для полегшення та, наскільки це можливо, виправлення ситуації. І, певна річ, повинні вживатись заходи із зупинення

поширення вірусу та захисту людей, особливо тих, що належать до вразливих груп. Але важливо пам'ятати, що дотримання прав людини — це не привілей, який може почекати до того часу, поки не буде мінімізована загроза для громадського здоров'я. Права людини мають бути в центрі всіх заходів і прийнятих рішень» [6].

У розрізі дотримання прав людини під час надання адміністративних послуг варто навести окреслені О.І. Васильєвою та О.В. Євсюковою [1, 12] найбільш вразливі сфери державного управління, суб'єктно орієнтовані на споживача, а саме:

— можливість отримання: а) публічних послуг в електронній формі; б) публічних послуг у багатофункціональних центрах-організаціях за принципом «одного вікна»; в) публічних послуг своєчасно та відповідно до стандарту надання державної послуги; г) повної, актуальної та достовірної інформації щодо теперішніх змін у порядку надання послуг, у тому числі в електронній формі; д) заявником із використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій та вдосконаленого інформаційно-методичного забезпечення результатів надання державної послуги; ж) сплати заявником (споживачем) державного мита за надання державних послуг; з) здійснення заявником (споживачем) плати за надання державних послуг дистанційно, тобто в електронній формі;

— надання: а) адміністративних послуг органами згідно з адміністративними регламентами; б) публічних послуг згідно з усталеним реєстром державних послуг;

— використання інформаційно-телекомунікаційних технологій та адаптованого до використовуваних на різних рівнях управління мереж удосконаленого інформаційно-методичного забезпечення під час надання державних послуг;

— доступність для копіювання та заповнення в електронній формі запиту та інших документів, необхідних для отримання адміністративних послуг.

Також про проблеми одержання адміністративних послуг в умовах пандемії COVID-19 згадала у своєму інтерв'ю голова правління Дніпровського центру соціальних досліджень А. Колохіна, яка зазначила, що коронавірус, як лакмусовий папірець, швидко виявив послуги, які для українців сьогодні найбільш пріоритетні. На початку поширення пандемії фахівець констатувала, що надання можливості громадянам отримувати найбільш потрібні

для них послуги в дистанційному режимі є вимушеною, однак адекватною відповіддю з боку чиновників та допомагає зменшити кількість соціальних взаємодій громадян, що є вкрай небезпечними під час пандемії. Так, в умовах карантину практично всі установи, які надають адміністративні послуги, перейшли на повний або частковий дистанційний режим. Громадяни можуть або залишити пакети своїх документів у спеціальних скриньках для кореспонденції на будівлях відповідних установ, або надіслати скановані копії документів на електронну пошту. Водночас багато послуг, що надаються в Центрах надання адміністративних послуг, є життєво необхідними людям: вони потребують реєстрації народження і смерті, місця проживання, майна або бізнесу. Для ведення підприємницької діяльності необхідно отримувати різноманітні ліцензії, дозволи та сертифікати, подавати декларації та повідомлення. Оформлення паспорта (внутрішнього та закордонного), водійських прав тощо також належить до послуг ЦНАП і є важливим для громадян. Однак в умовах складної епідеміологічної ситуації окремі Центри змушені були припинити свою роботу повністю, а більшість — значно обмежили контакти з відвідувачами [4].

Постановою Кабінету Міністрів України № 242 від 20 березня 2020 р. було окреслено перелік найнеобхідніших адміністративних послуг, надання яких буде забезпечуватися ЦНАП під час карантину. Позитивно слід відзначити також впровадження мобільного додатку «Дія», що передбачає оцифрування протягом найближчих років усіх державних послуг та мінімізацію відвідувань адміністративних установ. При цьому у поточному році заплановано перевести в електронний формат 50 основних послуг, за якими найбільше (до 80 %) звертаються громадяни. Станом на травень 2020 р. портал «Дія» дає можливість отримати 27 адміністративних послуг в електронному форматі, майже всі з яких надаються центральними органами виконавчої влади [3].

Отже, забезпечення впровадження карантинних заходів вимагало термінових змін в організації спілкування з відвідувачами під час надання адміністративних послуг, організації взаємодії з клієнтами в умовах карантину. Перші стосувалися обов'язкових протиепідемічних заходів (дотримання соціальної дистанції, користування масками, рукавичками, антисептиками тощо), другі — своєчасного інформування населення про зміни у графіку

обслуговування, способи подачі документів та одержання результатів онлайн, про нові сервіси, послуги та правила їх отримання, використання можливості скайп-консультацій та інших е-сервісів тощо.

Це лише частина вимушених і одночасно термінових організаційних змін у наданні адміністративних послуг, удосконалення реалізації яких не лише слугуватиме максимальному захисту здоров'я як відвідувачів, так і персоналу, а також сприятиме у подальшому спрощенню та скороченню термінів виходу з карантинного періоду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Васильєва О.І., Євсюкова О.В. Методологічні основи моделювання нормативно-правових важелів надання публічних послуг в умовах розбудови сервісно-орієнтованої держави. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2017. № 1 (16). С. 7-16.
2. Галлахер Дж. Коли ми повернемось до звичного життя — і чи повернемось узагалі. *ВВС Україна*. 03.11.2020. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-54768713> (дата звернення: 04.12.2020 р.).
3. Держава у смартфоні в умовах карантину. URL: <https://ecoindustry.pro/specproekty/derzhava-u-smartfoni-v-umovah-karantynu> (дата звернення: 04.12.2020 р.).
4. Колохіна А. Як отримати адміністративні послуги в умовах пандемії? URL: <https://blog.liga.net/user/akolokhina/article/36277> (дата звернення: 04.12.2020 р.).
5. Лавренюк А. Пандемія і права людини: не обмеження, а захист. *Мультимедійна платформа іномовлення України «Укрінформ»* від 14.11.2020 р. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2913022-pandemia-i-prava-ludini-ne-obmezenna-a-zahist.html> (дата звернення: 04.12.2020 р.).
6. Права людини в умовах пандемії COVID-19. Amnesty International в Іспанії від 17 березня 2020 р. URL: <https://www.amnesty.org.ua/covid19-hr-guidance/> (дата звернення: 04.12.2020 р.).